

618.

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

z dnia 17 listopada 1936 r.

wydane co do §§ 25 — 29 w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości, w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 grudnia 1930 r. o żandarmerii.

Na podstawie art. 5 i 6 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 grudnia 1930 r. o żandarmerii (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr 2, poz. 6) zarządzam co następuje;

Rozdział I

Osobowy zakres działania żandarmerii.

Do art. 1.

§ 1. (1) Osobowy zakres działania żandarmerii rozciąga się na osoby wymienione w art. 2 — 4 prawa o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 76, poz. 536).

(2) Poza osobami wymienionymi w ust. (1) osobowy zakres działania żandarmerii rozciąga się również na osoby cywilne, co do których, w myśl szczególnych przepisów dopuszczalna jest ingerencja władz i organów wojskowych celem utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego.

§ 2. Działalność służbowa żandarmerii, jako wojskowego organu przeznaczonego do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, ma — w stosunku do osób nie podlegających jej osobowemu zakresowi działania — charakter pomocniczy i odnosi się:

- a) do przypadków schwywania tych osób na gorącym uczynku przestępstwa, ściganego z urzędu lub bezpośrednio potem w czasie pościgu, jeżeli natychmiastowe wkroczenie cywilnych organów bezpieczeństwa publicznego jest niemożliwe;
- b) do przypadków popełnienia w budynku zajęтым przez siły zbrojne, albo w obrębie jednostki wojskowej (formacji, zakładu, urzędu) przestępstwa ściganego z urzędu, nie należącego do właściwości sądów wojskowych.

Rozdział II.

Rzeczowy zakres działania żandarmerii.

Do art. 2.

§ 3. (1) Działalność służbowa żandarmerii, jako wojskowego organu przeznaczonego do utrzymania bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, polega:

- 1) na obowiązku służbowym zapobiegania i ścigania przestępstw w stosunku do osób wymienionych w §§ 1 i 2 (służba sądowo-policyjna);
- 2) na obowiązku służbowym współdziałania z dowódcami jednostek i miejscowymi władzami wojskowymi (komendantami garnizonów) w kierunku utrzymania porządku i karności w siłach zbrojnych (służba wojskowo-policyjna);
- 3) na ochronie osób i rzeczy, w myśl obowiązujących przepisów (służba ochronna);
- 4) na udzielaniu pomocy (asystencji) władzom cywilnym w ramach obowiązujących przepisów o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym (służba asystencyjna).

(2) Używanie żandarmerii do czynności nie wchodzących w zakres jej działalności służbowej jest niedopuszczalne.

A. SŁUŻBA SĄDOWO - POLICYJNA.

§ 4. W służbie sądowo-policyjnej organa żandarmerii występują „w imieniu prawa”. Ponoszą one

pełną odpowiedzialność karną i dyscyplinarną za swoje czynności służbowe.

§ 5. (1) W zakresie służby sądowo-policyjnej obowiązkiem żandarmerii jest:

- a) zapobieganie naruszaniu przepisów karnych (służba sądowo-policyjna zapobiegawcza);
- b) ściganie przestępstw należących do właściwości sądów wojskowych (służba sądowo-policyjna wykonawcza).

(2) Istota służby zapobiegawczej polega na usuwaniu warunków, sprzyjających powstawaniu przestępstw, a to albo drogą bezpośredniej interwencji organów żandarmerii, albo też drogą przedstawiania stosownych wniosków właściwym władzom wojskowym.

(3) Istota służby wykonawczej polega na obowiązku wkraczania służbowego celem ustalenia stanu faktycznego przestępstwa, wykrycia i zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa oraz ustalenia albo ujęcia osoby sprawcy. W służbie tej żandarmeria jest organem wykonawczym sądów i prokuratur wojskowych.

§ 6. Powodem służbowego wkroczenia żandarmerii w służbie wykonawczej może być:

- a) wiadomość otrzymana jakkolwiek drogą albo spostrzeżenie własne o zamierzeniu, usiłowaniu lub dokonaniu przestępstwa ściganego z urzędu (wkroczenie służbowe z własnej inicjatywy);
- b) wezwanie służbowe pomocy żandarmerii przez przełożonych tych osób, które są podejrzane o zamierzenie, usiłowanie lub dokonanie przestępstw ściganych z urzędu (wkroczenie służbowe na skutek wezwania);
- c) rozkaz zwierzchnika sądowo-karnego lub przełożonego fachowego żandarmerii, albo polecenie prokuratora wojskowego (oficera sądowego) lub sądu wojskowego co do przeprowadzenia dochodzenia lub wykonania poszczególnych czynności związanych z dochodzeniem lub śledztwem (wkroczenie służbowe na rozkaz oraz na skutek polecenia prokuratorskiego lub sądowego).

§ 7. (1) W przypadku wymienionym w § 6 lit. a) żandarmeria obowiązana jest przeprowadzić dochodzenie niezbędne do wykrycia i zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa, oraz ustalić albo ująć osobę sprawcy, w warunkach i w sposób przewidziany przepisami kodeksu wojskowego postępowania karnego oraz przepisów szczególnych żandarmerii, z powodu przestępstw, które doszły do jej wiadomości i zostały spełnione przez żołnierzy, pozostających w czynnej służbie wojskowej na zewnątrz ich formacji, chociażby formacie te rozmieszczone były w tych samych garnizonach, w których znajduje się miejsce spełnienia przestępstwa.

(2) O wkroczeniu z własnej inicjatywy obowiązane jest dowództwo oddziału lub pododdziału żandarmerii zawiadomić właściwego prokuratora wojskowego (oficera sądowego), a w sprawach mają-

cych szczególną wagę dla interesów Państwa lub wojska — również bezpośrednio zwierzchnika sądowo-karnego, podając okoliczności, które to wkroczenie uzasadniają oraz wymieniając osobę podejrzanego.

(3) Jeżeli wkroczenie dotyczy przestępstw, które mogą ulec ukaraniu dyscyplinarnemu w myśl art. 32 kodeksu karnego wojskowego, należy takie zawiadomienie przesłać przełożonemu dowódcy (komendantowi, kierownikowi) formacji.

(4) Obowiązkiem dowódców (komendantów, kierowników) formacji jest udzielanie organom żandarmerii potrzebnego poparcia i pomocy.

§ 8. (1) W przypadkach popełnienia wewnątrz formacji przestępstwa, którego okoliczności wymagają:

- a) przeprowadzenia szczególnie dokładnego dochodzenia;
- b) przeprowadzenia dochodzenia poza obrębem jednostki wojskowej (formacji, zakładu, urzędu);
- c) zastosowania szczególnych środków, celem zebrania dowodów winy lub poszlak, albo wykrycia lub zabezpieczenia osoby podejrzanego;
- d) wezwania pomocy służbowej cywilnych organów bezpieczeństwa publicznego, powinni dowódcy (komendanci, kierownicy) formacji natychmiast wezwać pomocy służbowej żandarmerii, a do czasu jej przybycia zarządzić jedynie konieczne zabezpieczenie śladów i dowodów przestępstwa.

(2) W sposób, określony w ust. (1) należy postąpić również w przypadkach popełnienia w budynku zajęтым przez siły zbrojne albo w obrębie jednostki wojskowej (formacji, zakładu, urzędu) przestępstwa ściganego z urzędu, nie należącego do właściwości sądów wojskowych.

(3) Również we wszystkich innych przypadkach popełnienia przestępstw wewnątrz formacji, powinni dowódcy (komendanci, kierownicy) formacji w jak najszerszej mierze korzystać z pomocy żandarmerii.

(4) Żandarmeria otrzymawszy jakkolwiek drogą wiadomość o dokonany wewnątrz formacji przestępstwie, obowiązana jest zawiadomić o tym dowódcę (komendanta, kierownika) formacji, meldując równocześnie o zachodzących ewentualnie okolicznościach, wyszczególnionych w ust. (1).

§ 9. (1) O wynikach dochodzenia w przypadkach wymienionych w § 6 lit. a) lub b), żandarmeria zawiadamia właściwego oskarżyciela publicznego, a jeżeli przestępstwo podlega ukaraniu dyscyplinarnemu w myśl art. 32 kodeksu karnego wojskowego — dowódcę (komendanta, kierownika) formacji.

(2) W przypadku wymienionym w § 6 lit. c), żandarmeria po ukończeniu dochodzenia albo nakazanych lub poleconych czynności, kieruje wyniki bezpośrednio do władz, które je nakazały albo poleciły.

§ 10. W przypadkach przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego i należących do właściwości sądów wojskowych żandarmeria powinna:

- a) przyjąć od pokrzywdzonego skargę pisemną lub zaprotokołować skargę ustną oraz zaznaczyć ewentualną zgodę na ukaranie dyscyplinarne sprawcy, jeżeli ukaranie to jest dopuszczalne w myśl art. 32 kodeksu karnego wojskowego;
- b) zabezpieczyć ślady i dowody przestępstwa;
- c) skierować sprawę do prokuratora wojskowego (oficera sądowego), a w przypadku, gdy przestępstwo może ulec ukaraniu dyscyplinarnemu — do przełożonej władzy wojskowej.

§ 11. O wykroczeniach popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej donosi żandarmeria:

- a) jeżeli wykroczenie, należące do właściwości sądów wojskowych, może ulec ukaraniu dyscyplinarnemu w myśl art. 32 lit. c) kodeksu karnego wojskowego—władzy przełożonej sprawcy;
- b) jeżeli czyn ulega ukaraniu przez władzę administracyjną — władzy administracyjnej za pośrednictwem wojskowej władzy przełożonej sprawcy;
- c) w innych przypadkach — prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądowemu).

§ 12. O przestępstwach karno-skarbowych, popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, donosi żandarmeria właściwym władzom skarbowym za pośrednictwem wojskowej władzy przełożonej sprawcy.

§ 13. W przypadkach przestępstw przeciwko Państwu żandarmeria współdziała z wojskowymi organami informacyjnymi. Zakres współdziałania określają przepisy szczególne.

§ 14. (1) W służbie sądowo-policyjnej w stosunku do osób, wymienionych w § 2, żandarmeria jest organem pomocniczym sądów i prokuratur powszechnych.

(2) W tym zakresie działalność służbowa żandarmerii obejmuje obowiązek wykonania czynności następujących:

- a) zatrzymania podejrzanego, jeżeli zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się, albo jeżeli nie można ustalić tożsamości podejrzanego;
- b) niezbędnego zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- c) niezwłocznego sprowadzenia lub przekazania podejrzanego do znajdujących się najbliżej miejsca ujęcia właściwego oskarżyciela publicznego, albo cywilnego organu bezpieczeństwa publicznego oraz zawiadomienia tych władz o przestępstwie i o przedsięwziętych czynnościach.

(3) Sposób i warunki wykonania tych czynności określają przepisy szczególne żandarmerii.

B. SŁUŻBA WOJSKOWO-POLICYJNA.

§ 15. (1) Zadaniem służby wojskowo-policyjnej jest zapobieganie naruszaniu przepisów, mających na celu utrzymanie dyscypliny zewnętrznej oraz wkraczanie (skierowanie doniesienia, zatrzymanie) w przypadkach naruszenia tych przepisów.

(2) W zakresie służby wojskowo-policyjnej dowódcy plutonów i posterunków żandarmerii są organami pomocniczymi miejscowych komendantów garnizonów.

§ 16. (1) Doniesienia o naruszeniu przepisów, określonych w § 15 ust. (1), kieruje żandarmeria do przełożonych dowódców (komendantów, kierowników) formacji albo do miejscowych komendantów garnizonów, zależnie od charakteru przewinienia dyscyplinarnego oraz od zarządzeń komendantów garnizonów.

(2) W przypadkach mniejszej wagi naruszenia przepisów, określonych w § 15 ust. (1), przez szeregowców i starszych szeregowców organa żandarmerii mogą ograniczyć się do upomnienia, jeśli ono okaże się wystarczającym.

C. SŁUŻBA OCHRONNA.

§ 17. (1) Służba ochronna ma charakter służby zapobiegawczej szczególnej; celem jej jest:

- a) przeciwdziałanie naruszaniu tajemnic wojskowych;
- b) ochrona osób i rzeczy;
- c) ochrona obszarów i urządzeń wojskowych.

(2) Warunki i sposób wykonywania służby ochronnej określają przepisy szczególne żandarmerii.

D. SŁUŻBA ASYSTENCYJNA.

§ 18. Służba asystencyjna polega na udzielaniu przez żandarmerię pomocy władzom cywilnym przy tłumieniu rozruchów, oraz na współdziałaniu w razie klęsk żywiołowych i we wszystkich innych przypadkach, w których jest dopuszczalna pomoc wojskowa władzom cywilnym.

§ 19. Czynności poruczone żandarmerii w czasie asystencji nie mogą wychodzić poza zakres jej działalności służbowej jako wojskowego organu bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego.

Rozdział III.

Uprawnienia służbowe organów żandarmerii.

Do art. 3.

§ 20. Zakres uprawnień organów żandarmerii, korzystających w służbie z praw warty wojskowej, określają regulaminy i instrukcje wojskowe.

§ 21. Organa żandarmerii mają prawo użycia broni w następujących przypadkach:

- a) w celu odparcia niebezpiecznego napadu lub zamachu, zagrażającego życiu, zdrowiu lub wolności organu żandarmerii albo innych osób, albo też w celu przeciwdziałania przedsięwzięciu czynności, zmierzających bezpośrednio do takiego napadu lub zamachu;
- b) w celu wymuszenia posłuchu prawnemu rozkazowi w przypadkach ostatecznej potrzeby i bezpośrednio grożącego niebezpieczeństwa dla karnośći wojskowej lub bezpieczeństwa publicznego;
- c) w celu odparcia niebezpiecznego napadu lub zamachu, zagrażającego mieniu publicznemu lub prywatnemu, mającemu doniosłe znaczenie dla celów obrony Państwa, lub dla celów użyteczności publicznej, albo też w celu przeciwdziałania przedsięwzięciu czynności, zmierzających bezpośrednio do takiego napadu lub zamachu;
- d) w celu pokonania oporu czynnego, udaremniającego przeprowadzenie czynności służbowych, albo też w celu pokonania gwałtu fizycznego, nie mającego charakteru napadu lub zamachu określonego w punkcie a), lecz skierowanego na pozbawienie organu żandarmerii fizycznej możności wypełnienia obowiązku służby przez usiłowanie rozbrojenia, ubezwładnienia itp.;
- e) w celu udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej lub aresztowanej, co do której organ żandarmerii ma podejrzenie, że jest niebezpiecznym przestępcą;
- f) w celu ujęcia niebezpiecznego przestępcy, który ucieka, albo także unieszkodliwienia go, jeżeli zajął stanowisko obronne lub schronił się do kryjówki;
- g) podczas pełnienia służby ochronnej lub konwojowej — przeciwko osobie popełniającej lub usiłującej popełnić czyn przestępny, zmierzający do uszkodzenia, naruszenia lub uszczuplenia przedmiotu chronionego.

§ 22. (1) Użycie broni w przypadkach wyszczególnionych w § 21 może nastąpić tylko po jednorazowym wezwaniu do zaniechania lub spełnienia danej czynności i tylko wówczas, jeżeli użycie broni nie zagraża bezpośrednio niebezpieczeństwem dla życia osób postronnych. Jeżeli ze względu na okoliczności danego przypadku wezwanie jest niemożliwe, użycie broni może nastąpić po jednorazowym wystrzale ostrzegawczym w powietrze.

(2) Przepisu ust. (1) nie stosuje się w przypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem utraty życia żołnierzowi żandarmerii, albo może udaremnić pościg i ujęcie niebezpiecznego przestępcy lub grozi zniszczeniem albo uszkodzeniem przedmiotów i urządzeń, mających doniosłe znaczenie dla celów obrony Państwa, albo dla celów użyteczności publicznej.

(3) Inne warunki i sposób użycia broni przez organa żandarmerii określają przepisy szczególne żandarmerii.

§ 23. (1) Organa żandarmerii przy wykonywaniu swych zadań służbowych w stosunku do osób wymienionych w §§ 1 i 2, są uprawnione do:

- wzywania tych osób celem przesłuchania ich, pod rygorem przymusowego sprowadzenia;
- dokonywania oględzin, rewizji domu i osoby;
- zwracania się w toku dochodzenia do władz, urzędów i organów wojskowych i cywilnych o udzielenie potrzebnych wyjaśnień i wiadomości oraz o spełnienie poszczególnych czynności, wynikających z istoty dochodzenia;
- wchodzenia i swobodnego poruszania się bez przepustek na terenach i w obiektach wojskowych i innych;
- sprawdzania tożsamości osób, w szczególności przez daktyloskopowanie;
- dokonywania potrzebnych zdjęć fotograficznych;
- stosowania niezbędnych środków przymusowych, w szczególności zatrzymania, nałożenia kajdanków i użycia stosownej siły fizycznej.

(2) Ponadto organ żandarmerii w służbie ma prawo wezwać każdego do udzielenia mu doraźnej pomocy, a w szczególności pomocy potrzebnej do pokonania oporu. Wezwany obowiązany jest — w miarę możliwości — uczynić zadość wezwaniu.

(3) Warunki i sposób wykonywania uprawnień żandarmerii, wskazanych w ust. (1) i (2), określają przepisy szczególne żandarmerii.

Do art. 4.

§ 24. Organa żandarmerii są uprawnione do bezpośredniego porozumiewania się z władzami, urzędami i organami wojskowymi i cywilnymi, mającymi siedzibę na obszarze Rzeczypospolitej, w sprawach związanych z dochodzeniem, pościgiem i wykonywaniem poszczególnych czynności służbowych, wchodzących w zakres uprawnień i obowiązków żandarmerii.

Rozdział IV.

Współdziałanie żandarmerii z cywilnymi władzami i organami bezpieczeństwa.

Do art. 5.

§ 25. Współdziałanie żandarmerii z cywilnymi władzami, urzędami i organami powołanymi do prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw, dotyczy spraw, wynikających z powszechnego wymiaru sprawiedliwości, sprawowanego przez cywilne władze sądowe i prokuratorskie oraz spraw zwią-

zanych z zapobiegawczą i wykonawczą służbą bezpieczeństwa publicznego.

§ 26. (1) Organa żandarmerii są obowiązane udzielać cywilnym władzom i organom, powołanym do prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw, pomocy służbowej w stosunku do osób, podlegających sądownictwu wojskowemu, oraz w stosunku do wszystkich osób zamieszkałych albo przebywających na terenach i obiektach wojskowych, do których dostęp organów cywilnych podlega ograniczeniom.

(2) Udzielenie pomocy służbowej cywilnym organom bezpieczeństwa przez żandarmerię następuje również na wezwanie służbowe tych organów, dla pokonania oporu, zabezpieczenia porządku publicznego oraz we wszystkich innych przypadkach, w których pomoc taka jest dopuszczalna ze względu na przeznaczenie żandarmerii jako wojskowego organu bezpieczeństwa publicznego.

§ 27. Organa żandarmerii współpracują z cywilnymi władzami i organami powołanymi do prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw, a w szczególności z policją państwową i organami ochrony granic. Współpraca ta polega na udzielaniu wymienionym władzom i organom służbowym informacji oraz dokonywaniu poszczególnych czynności, związanych z uprawnieniami żandarmerii.

§ 28. Organa powołane do prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw, a przede wszystkim policja państwowa, udzielają organom żandarmerii

wiadomości ze swoich rejestrów w poszczególnych przypadkach, zarządzają pościg, dostarczają jednostkom żandarmerii rejestracji periodycznej dotyczącej inwigilacji ogólnej, oraz dokonują prac laboratoryjnych i ekspertyz fachowych, w zakresie przewidzianym przepisami szczególnymi policji państwowej.

§ 29. W przypadkach asystencji wzajemnych, udzielanych sobie przez organa żandarmerii, organa policji państwowej i uprawnione organa władz państwowych, w związku z wykonywaniem poszczególnych czynności badawczych lub wykonawczych (przy przesłuchaniu świadków, rewizjach, zajęciu rzeczy itp.), współdziałanie organu asystującego polega na udzielaniu organowi, wykonującemu odnośną czynność służbową, pomocy do usunięcia stawianego oporu oraz ochrony jego czynności.

Do art. 7.

§ 30. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

(2) Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 14 września 1931 r. wydane co do §§ 21 — 25 w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Sprawiedliwości w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 grudnia 1930 r. o żandarmerii (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 677).

Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzycki*